

**עין משפט**
**גזר מצוה**

**בד א מיי פ"ד מהל' גניבה הלכה א והלכה י:**

**בה ב מיי פ"ז מהל' שטעות הלכה טו ופ"ז מהל' גזילה הלכה יב והל' יג:**
**בו ג ד מיי פ"א מהל' גניבה הל' יג ופ"ג מהל' גזילה ואבידה הלכה יד טוח"מ סי' שנג:**
**בז ה מיי פ"ד מהל' אסורי זמנה הלכה טו והל' יח סמג לאוין שיו:**

## רבינו חננאל

הכי דאמי, אילימא דמעיקרא (היה שור ד' והשתא שהו) ד' האי כפילה ד' וחומשא זוזא, היאך חומשו עולה לו בכפילו. אלא כגון דמעיקרא הוה שה ארבעה זוזי והשתא שה זוזא והוה ליה כפילו זוזא וחומשו זוזא, ושמי' מניה קרן וכדאמרין. ודחאה רבא, והעמידה בשנשבע והודה ארבעה פעמים ויחיש על כל שבורה והוראה חומש דכת' חמישיותי התורה רבתה אהר. אמר מר וחכמים אומרים ושלם אותו בראשו וחמישיותו ממון המשתלם בראש, בלא כפל עליו, מוסיף חומש. ובמקום שיש כפל אין שם חומש. או הכי אשם נמי לא ישלם דכת' בראשו וחמישיותו ואת אשמו יביא. ופרקינן, ואת פסקיה קרא, ור' שמע' בן יוחאי אומ' ואו ערביה קרא. אמר ר' אילעא גבג טלה ונעשה איל, עגל ונעשה שור, נעשה שינוי בידו וקנאו. טבח ומכר, שלו הוה טובח ושלו הוה מוכר, אוחביה ר' חנינא גבג טלה ונעשה איל, עגל ונעשה שור, מושלם כפל וארביע' וחמש' דעין שגבג. ואו סלק דעתא קנייה, אמאי משלם ד' וה', שלו טבח ושלו מכר וכול'. ואקשינן עוליה, תכניה בשינוי השם דמעיקרא עגל והשתא שור. ופרקינן, שור בן יומו קרוי שור שנ' שור או כשב או עז כי יולד. ואוקימנא לבית שמאי דסבר שינוי במקומו עומד. ואמר' בפרק הגזול אמ' אביי ר' שמע' ובית שמאי ור' עקיבה ור' אלעזר ור' ישמע' סבירא להו שינוי במקומו עומד. והיא שיטה דתניא נתן ללו חטים באתננה ועשאתן שמן, ענבים וזיתים ועשאתן שמן, ועשאתן יין. תני אסור ותניא איידך מותר. ואמרינן בית שמאי אוסרין מאי טעמא דכת' גם, וקימא לן אתון גמין ריבויין, גם לרבות שניויהן. ובית הלל מתירין דכת' שניהם, הם ולא שניויהם

## סה:

**כפילא ארבע** וחומשא זוזא. לפי מה שפ"ה דחומשא עולה לו בכפילא שמשלם את הכפל ונפטר בכך מן החומש קשה קצת מה בכך אי כפילא ארבע וחומשא זוזא ומיהו בקונט' פי' דלית ליה כפרה בחומש כיון שאין ייכר ומוזנלע בתוך הכפל ואי הוה מפרש דחומשו עולה לו בכפילו שמשלם את החומש ועולה לו לכפל הוה ניחא דהוה פריך שפיר אצל לשון בכפילו לא משמע הכי ובמוספתא נמי גרסי' וחומשו עולה לו מתוך כפילו וריצ"א מפרש דאלשון כרייתא פריך דמשמע דחומשו עולה ככל כפילו:

**אלמא** קרן בעין שגבג. מימיה אמאי לא דחי כגון דמעיקרא שויה זוזא ולבסוף שויה ד' וכפילא זוזא כעין שגבג דלא כרצ וחומשא זוזא כשעת העמדה דזין כדלמך דתצרה או שמייה משלם ד' וי"ל דליכא לנימנר הכי כלל דמהיכא תימי דקרן יהא כשעת העמדה דזין וכפל ד' וה' יהי' כעין שגבג דאין לחלק זין כפל ד' וה' לקרן אס לא מכח הפסוק וצוה אין לנו שום פסוק ורצ נמי דמתקל היינו משום דקרא קדרש ועוד דצללו הכי דמי שפיר ונות לו כפי האמת וצלותו ענין שהיה המסייע אומר שאין להעמידה:

**ואי אמרת** שינוי קונה. פירוש כי האז דטלה ונעשה איל אצל הא פטיטא דשינוי קני כדלמך בסמוך דשינוי קונה לצי"ה:

**אי"ב בן יומו** קרוי אי". מיהו ודאי לענין קרבן אמרינן ט' דאיל בן שמי שנים מדכתיב צמקום אחר כבש בן שנתי (ויקרא יב):

**הא מני בית שמאי** היא. האז שנויא ליתא לרצא דלית ליה צריש הגזול קמא (לקמן דף נד.) דוקא לגבוה אסרי צ"ש משום דלמלאים וא"ת היכי מדמא ליה דמה ענין אתנן אצל שינוי וי"ל דקסבר דאי שינוי קונה א"כ ראוי הוא להמיר שינוי צאתנן דחשיב כחומר ואין זה אותו שצא לידה צמורת אתנן וממלאים נמי לא מאליס:

**הן ואי שינוייהם**. תימה דבסמוך נפקא ליה לרצה דשינוי קונה מקרא אחרینא דכתיב אשר גזל כעין שגזל יחזיר ועוד קשה דרצ חסדא קלמרי<sup>ו</sup> דשינוי אין קונה דדריש אשר גזל מ"מ ובהגזול קמא (נד:) קלמרי רבי יוחנן דצר תורה גזילה המשתייט חוזרת צענייה מדכתיב והשיב את הגזילה מ"מ וכי פליגי אצית הלל ונרמ' לר"י דלקמן מיירי בשינוי החוזר לצרייתו ואהכי מייתי צריש הגזול קמא מלתיא דר' יוחנן ורצה דבסמוך סבר דאפי' שינוי החוזר לצרייתו נמי

קני וזריכי מרי קראי דאי לאו אללא חד קרא הוה מוקמינן ליה בשינוי שאין חוזר והא דמייתי רצה סיוע לצבירו ממתניתין דהגזול עצים (לקמן ד' נג:) משום דמיירי בשינוי חוזר לצרייתו כדמוקי ל' התם צריש פרקיין (סס) צעצים משופים ואמר טווי וההיא דלא הספיק ליתן לו עד שצבעו נראה לרצה דאיירי נמי בשינוי החוזר שיכול להעצירו ע"י לפון כדלמך צריש הגזול (סס) ואע"פ דלר' יוחנן מיירי בשינוי שאינו חוזר ומוקי לה בקלא אילין דלא עבר לה לרצה נראה לו דזוכך להעמידה בקלא אילין (דלא עבר) ולהכי מייתי מנייה סיעתא:

## מרובה פרק שביעי בבא קמא

**וחכ"א ממון המשתלם כראש**. שאינו משלם אלא קרן והשיב את אשמו<sup>ו</sup> היינו קרן שהוא אשם וחוטא עליו ובקרא אחריןא כתיב התם ואת אשמו יציא לה' וגו' (ויקרא ה): **ושאינו משתלם כראש**. כי הכא דאיכא כפל לא שייך צה דין חומש כלל ואפי' לא שוין חומשא וכפילא פטור ור"ש אשם קאמי לאסופי לפטורא: **כפילא ד' וחומשא זוזא**.

וכיון דאינן שוין לא חומש מקרי ולא סליק ליה: **דכפילא זוזא וחומשא זוזא**. דחומש בתר קרנא שיימינן וקרן משלם כעין שגבג נמאל קרן ד' וחומשו מוסיף עליו מצמוץ זוזא וכפילא זוזא וכפל כשעת העמדה דזין והיינו כרצ דאי לאו קרן כעין שגבג לא הוי זוזא חומש ואי כפל כעין שגבג הוי ד' אלס ש"מ כרצ: **ורצנן אמרי לך**. אי לערצינהו קצנעי לא ליכתוב לא וי"ו ולא את: **לאפסוקי זין ממון גבוה**. אשם: **לממון** דידיע. חומש דלאו אורס ארעא לערוביניהו להדיא: **נעשה שינוי צידו וקנאו**. בשינוי להא מילתא דאס טבח ומכר שלו הוה טובח וכו' ופטור מד' וה' אצל קרן וכפל משלם קרן כי השתא וכפל כעין שגבג או כשעת העמדה דזין: **כעין שגבג** לקמן (סו.) אומצינן לרצ מהא דלמך תשלומי כפל ד' וה' כשעת העמדה דזין. ולרצה דלמך [ע"א] תצרה או שמייא משלם ד' (כדשתתאן) ליכא לאומצינן דיכול לשנויי דהך מתניתא כפל ד' וה' דוקא נקט אצל קרן היכא ט' דתמיה: **ונקניינוו בשינוי הסס**. נהי דצנח דגופיה לא הוי שינוי דממילא קצנח ואולו ומיהו בשמא ודאי אישתני: **מ"מ קשיא**. לר' אילנעא: **שינוי צמקומו עומד**. אע"ג דאישתני לא נפיק מרשות בעלים: **פני חדא אסור**. לקרנן: עד

עגל ונעשה שור נעשה שינוי בידו וקנאו טבח ומכר שלו הוא טובח שלו הוא מוכר איתיביה רבי חנינא לר' אילעא יגבב טלה ונעשה איל עגל ונעשה שור משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה כעין שגבג ואי ס"ד קנייה בשינוי אמאי מושלם שלו הוא טובח שלו הוא מוכר אמר ליה ואלא מאי שינוי לא קני אמאי מושלם כעין שגבב לשלם כי השתא אמר ליה כי השתא היינו טעמא דלא מושלם משום דא"ל תורא גנבי ממך דיכרא גנבי ממך א"ל ר'רחמנא ניצלן מהאי דעתא אמר ליה אדרבה רחמנא ניצלן מדעתא דידך: מתקוף לה רבי זירא וניקניניהו בשינוי השם אמר רבא \* שור בן יומו קרוי שור איל בן יומו קרוי שור דכתיב<sup>ז</sup> שור או כשב או עז כי יולד איל בן יומו קרוי איל דכתיב<sup>ח</sup> ואילי צאנך לא אכלתי אילים הוא דלא אכל כבשים אכל לאו ש"מ איל בן יומו קרוי איל מ"מ קשיא א"ר ששת הא מני ב"ש היא ט'דאמרי שינוי במקומו<sup>ה</sup> עומדת ולא קני דתניא ונתן לה באתננה \* חייטין ועשאתן סולת זיתים ועשאתן שמן ענבים ועשאתן יין תני חדא אסור ותני חדא ימותר ואמר רב יוסף תני גוריון דמאספורק ב"ש אוסרין ובית הלל מתירין מאי טעמא דבית שמאי דכתיב יגם לרבות שינוייהם ובית הלל הם ולא שינוייהם ובית שמאי ההוא הם

קני וזריכי מרי קראי דאי לאו אללא חד קרא הוה מוקמינן ליה בשינוי שאין חוזר והא דמייתי רצה סיוע לצבירו ממתניתין דהגזול עצים (לקמן ד' נג:) משום דמיירי בשינוי חוזר לצרייתו כדמוקי ל' התם צריש פרקיין (סס) צעצים משופים ואמר טווי וההיא דלא הספיק ליתן לו עד שצבעו נראה לרצה דאיירי נמי בשינוי החוזר שיכול להעצירו ע"י לפון כדלמך צריש הגזול (סס) ואע"פ דלר' יוחנן מיירי בשינוי שאינו חוזר ומוקי לה בקלא אילין דלא עבר לה לרצה נראה לו דזוכך להעמידה בקלא אילין (דלא עבר) ולהכי מייתי מנייה סיעתא:
הס

#### מסורת הש"ס

(א) לקמן קת"ג, (ב) [מגילה ב: ע"ז נב.], (ג) לקמן יו.; (ד) [שבת פד: כמזכות מה:], (ה) [לקמן סא.], (ו) לקמן נג: תמורה ל.; (ז) [בבבבב דה' (ח) ז"ל דלשבת. רש"י, ט) [פרה פ"א מ"ג.], (י) [לקמן סו. ע"ש].

#### תורה אור השלם

1. או מכל אשר ישבע עליו לישקר ושלם אתו בראשו וְהַצְמִיתוּ יֶסֶף עליו לאֲשֶׁר הוא לו יתְּנֶנּוּ כִּדְּמֵי אֲשָׁמוֹתוֹ: ויקרא ה כד 2. שור או כשב או עז כי יולד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תחת אמו ומיום השמיני וְהִלָּאָה יָצָהָ לִקְרֹבן אשה לְיָדָּהּ ויקרא כב כו 3. זה עֲשֶׂהְם שָׂדֶה אֲנֹכִי עֹקֵף וְחִלְּקִי וְעֹדֵף לֹא שְׂכָרוֹ וְאֵילִי צֹאנְךָ לֹא אֲבֹלְתִי:

בראשית לא לח 4. לא תביא אתנן זונה ונחזיר כלב בית י? אלהיך לכל גדר כי תוֹשַׁבֶּת י? אֶלְדֶּיךָ גַּם דברים כג יט שְׂנִיָּהֶם:

#### הגהות הב"ח

(א) גמ' שינוי צמקומו עומד כלי':

#### גליון הש"ס

גמ' שור בן יומו קרוי שור. ע"י ממוח לא ע"צ ומוס' שס ד"ה מ"ל: שם חיטין ועשאתן סולת. עין בספר יצאים לנא"מ סי' ר"ו:

#### מוסף רש"י

נעשה שינוי בידו וקנאו. לך, דאס טבח ומכר שלו הוא טובח ושלו הוא מוכר, ואין משלם אלא כפל (לקמן צו.). רחמנא ניצלן מהאי דעתא. כיח ממנו טעמו של דבר מפני שתלוי בהצננת הלז לאו אלא ש"מ איל בן יומו קרוי איל. שאס לא קן מה שגמח. אילים לא אכל אלא כבשים אכל, אס קן גולן הוא (בראשית לא יח). שינוי במקומו עומד. (לקמן צג.). תני חדא אסור. למחנה (לקמן צג.). דמאספורק. שס מקוס (לקמן צד.).